ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ

ОФФИЦІАЛЬНАЯ ГАЗЕТА

№ 99.

KURYER WILEŃSKI.

GAZETA URZĘDOWA.

Вильна. ПЯТНИЦА, 20-го Декабря. — 1846 — Wilno. PIĄTEK, 20-go Grudnia.

ВНУТРЕННІЯ ИЗВѢСТІЯ.

Санктпетербургъ, 12-го Декабря.

11-го сего Декабря смертные останки почившей Великой Княжны Маріи Михайловны перевезены изъ Чесмы въ Соборную Церковь Святыхъ Апостоловъ Петра и Павла, и преданы будутъ землѣ 13-го Декабря.

Жители столицы встрѣтили прахъ почившей столь рано и неожиданно Царевны съ чувствомъ глубокой горести и искренняго соболѣзнованія къ тяжкой печали возлюбленнаго Дома Императорскаго. Еще не заживлены, кроткимъ дѣйствіемъ всеутоляющаго времени, болѣзненныя раны, нанесенныя сердцу нашего Государя и Семейства Его кончиною двухъ юныхъ Царевенъ, а неисповѣдимый въ судьбахъ своихъ Промыслъ испытуетъ Ихъ новою, ужасною потерею. Великая Княжна Марія Михайловна, по свидѣтельству всѣхъ, имѣвшихъ счастіе знать Ее, и сво-

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

St. Petersburg, 12 go Grudnia.

Dnia 11-go Grudnia, śmiertelne szczątki spoczywającej w Bogu Wielkiej Xiężniczki Maryi Michałówny, przewiezione zostały z Czesmy do Cerkwi Soborném SS. Apostołów Piotra i Pawła, i będą pogrzebione 13 Grudnia.

Mieszkańcy stolicy spotkali popioły zeszłéj tak wcześnie i tak niespodzianie Xiężniczki, z uczuciem głębokiego żalu i podzielając szczerze ciężką boleść Najukochańszego Cesarskiego Domu. Jeszcze się nie zgoiły, łagodnym wpływem wszystko uśmierzającego czasu, bolesne rany, zadane Sercu Najjaśniejszego Cesarza i Jego Rodziny przez zgon dwóch młodych Xiężniczek, gdy oto niezbadana w sądach swoich Opatrzność nową Ich i okropną dotyka stratą. Wielka Xiężniczka Marya Michałówna, podług świadectwa wszystkich, którzy mieli szczęście Ją poznać: tak swoich jako i obcych, była ozdobą i sławą płci swojéj,

СМѢСЬ.

О мамонтовомъ эльнокумпскомъ зубѣ, и о допотопныхъ животныхъ вообще.

(*Окончаніе*).

Наука объ ископаемыхъ животныхъ, трудами Кювье и другихъ ученыхъ, доведена до такой степени совершенства, что люди знакомые съ нею, по небольшой какой либо найденной косточкѣ, особенно снабженной составомъ, могутъ заключать о цѣломъ исчезнувшемъ животномъ, основываясь на органической соразмѣрности членовъ, по правиламъ сравнительной Анатоміи.

При постоянно усиливающихся изслѣдованіяхъ относительно распознаванія первоначальнаго міра, сдѣлано слѣдующее примѣчательное наблюденіе: Въ 1821 году, при Киркдалѣ, близъ Іорка, рудокопами была открыта пещера въ известнякѣ, находившаяся на 80 футовъ выше русла ручья, съ весьма затруднительнымъ въ оную входомъ. Эта пещера была въ 245 футовъ длиною, въ 2—7 шириною и 2—14 вышиною, покрытая сверху колоннами сталактита, съ дномъ образовавшимся изъ капельнаго вещества сталагмита. Наплывъ этотъ же покрытъ былъ глинистымъ слоемъ, смѣшаннымъ съ слюдою, толщиною въ одинъ футъ; надъ глиною снова находился сталагмитъ; слѣдовательно на днѣ пещеры были три особые слоя, лежащіе одинъ на другомъ. Между гли-

ROZMAITOŚCI.

O zębie mamutowym z Elnokumpia i zwierzętach przedpotopowych w ogólności.

(*Dokończenie.*)

Nauka o źwierzętach kopalnych do tego stopnia doskonałości, staraniem *Cuvier'a* i innych, doszła, że obeznani z tą umiejętnością i wprawni, choćby z najmniejszéj jakiejkolwiek wykopanéj kosteczki, szczególnie stawem opatrzonéj, wnioskować mogą o całém źwierzęciu zaginioném, opierając się na odpowiedności organicznéj członków, podług zasad anatomii porównawczéj.

Pośród ciągle wzrastających badań, nad poznaniem świata pierwotnego, zrobiono następne szczególne postrzeżenie. W roku 1821 górnicy pod Kirkdale blizko Yorku, odkryli pieczarę w kamieniu wapiennym na 80 stóp wyżéj łożyska strumienia położoną, z wejściem doń mocno zatkaném. Pieczara ta była na 245 stóp długa, od 2—7 szeroka, a od 2—14 stóp wysoka, z góry pokryta soplami stalaktytu, a na dnie naciekiem stalagmitu wysłana; naciek ten przykryty był pokładem gliniastym z miką zmięszanym a na stopę grubym, nad tą gliną znowu się znajdował stalagmit; trzy zatém były osobne warstwy między sobą stykające się na dnie pomienionéj pieczary. Pomiędzy gliną a pod nią leżącym stalagmitem ukryte były kości i zęby z 23 gatunków źwierząt czworonożnych większych i mniejszych, oraz ptaków pospolitych. Powstało zagad-

ихъ и чужихъ, была украшеніемъ и славою своего пола, радостью и утѣшеніемъ своихъ Родителей Блистательныя качества ума, образованнаго попеченіемъ нѣжной и просвѣщенной Матери, исчезали предъ кротостью и благостью Ея сердца, предъ искреннимъ, глубокимъ Ея благочестіемъ. — По окончаніи срока леченія Великой Княгини Елены Павловны на минеральныхъ водахъ въ Ишлѣ, Ея Императорское Высочество, изволила уже отправиться въ обратный путь въ Россію, но вдругъ, въ Вѣнѣ, гдѣ встрѣтилъ Ее Великій Князь, Супругъ Ея, Великая Княжна Марія Михаиловна занемогла грудною болѣзнію, которая, развившись съ ужасною быстротою, вскорѣ оказалась смертельною. Тщетны были всѣ старанія, все искуство, вся опытность знаменитѣйшихъ врачей. Напрасно было пребываніе въ тепломъ климатѣ. Да и можетъ ли кроткое дыханіе юга, благоуханіе ароматической росы привести пользу и цѣленіе тамъ, глѣ теряютъ силу и пламенная любовь родителей, и горячія ихъ слезы!—Для юной страдалицы переходъ въ вѣчность былъ торжествомъ и вѣнцемъ земнаго бытія Ея. Ни одна жалоба, ни одинъ болѣзненный стонъ не излетѣли изъ чистыхъ устъ Ея въ страданіяхъ предсмертныхъ. Въ минуту разлуки Ея съ жизнію всѣ были неутѣшны, безотрадны, кромѣ Ея самой; на рукахъ возлюбленныхъ Родителей тихо почила Она сладкимъ сномъ праведныхъ —Жители Вѣны, чтившіе въ Ней при жизни кроткія и святыя добродѣтели, приняли искреннее участіе въ горестной Ея кончинѣ, и провожали гробъ Ея съ выраженіемъ глубокаго унынія. Что же скажемъ мы, предавая землѣ прахъ Ея, мы, родныя дѣти нашего Царскаго Семейства, мы, ежедневные свидѣтели благихъ подвиговъ нашихъ Царей, Ихъ любви къ намъ, Ихъ попеченія о нашемъ благѣ, о счастіи и славѣ Россіи? Безмолвныя слезы будутъ краснорѣчивѣйшимъ выраженіемъ сердечныхъ чувствъ нашихъ!

Да укрѣпитъ Богъ сердце Твое, добрый, благородный, достойный Братъ нашего возлюбленнаго Государя! Внемли гласу нашей любви, нашего соболѣзнованія! Виждь искреннія наши слезы; услышь несущіяся къ Тебѣ изо всѣхъ концевъ Россіи тихія стенанія благодарныхъ отцевъ и матерей, облагодѣтельствованныхъ Тобою въ ихъ чадахъ: они постигаютъ всю великость Твоей потери. Ты лишился возлюбленнаго дѣтища: тысячи дѣтей, усыновленныхъ Тобою, умиленно простираютъ къ Тебѣ руки съ слышнымъ Богу младенческимъ лепетомъ: отецъ нашъ!

Но что скажемъ Родительницѣ усопшей Царевны? Матери не утѣшаешь, съ нею плачешь. Для Ней нѣтъ отрады на земли. Внери слезящія очи Твои въ небесную обитель, благочестивая Княгиня, и тамъ, ясновидѣніемъ вѣрующаго сердца матери, слѣди за прешедшима Тебѣ малыми дѣтьмя Твои-

radością i pociechą swoich Rodziców. Świetne przymioty umysłu, wykształconego troskliwością czułéj i oświeconéj Matki, niknęły przed łagodnością i dobrocią Jej serca, przed szczerą i głęboką Jej pobożnością — Po ukończeniu przepisanéj kuracyi Wielkiej Xiężny Heleny Pawłówny w wodach mineralnych w Ischl, Jej Cesarska Wysokość udawała się już z powrótem do Rossyi, gdy nagle, w Wiedniu, gdzie Ją spotkał Wielki Xiąże, Jej Małżonek, Wielka Xiężniczka Marya Michałówna wpadła w niemoc piersiową, która rozwijając się z zadziwiającą szybkością, stała się wkrótce śmiertelną Daremne były wszelkie starania, wszelka sztuka, całe doświadczenie najbieglejszych lekarzy. Daremny był pobyt w ciepłym klimacie. Lecz czyliż z resztą, łagodny powiew południa, świeżość aromatycznéj rosy, mogły przynieść jakąkolwiek pomoc i uzdrowienie tam, gdzie już nie dokazać nie mogły i ognista miłość Rodziców, i ich łzy gorąc! Dla młodéj męczenniczki przejście do wieczności było tryumfem i koroną Jej ziemskiego żywota. Żadna skarga, żaden jęk boleści nie skaził ust Jej przeczystych, w cierpieniach poprzedzających konanie. W chwili Jej rozstawania się z życiem, wszyscy byli nieutuleni, wszyscy niepocieszeni w żalu, oprócz Niej saméj; na łonie Najukochańszych Rodziców, zasnęła spokojnie słodkim snem sprawiedliwych. Mieszkańcy Wiednia, którzy czcili w Niej za życia łagodne i świątobliwe Jej cnoty, okazali też szczéry żal po Jej zgonie, i przeprowadzali Jej trumnę z wyrazem głębokiéj boleści. A cóż powiemy, my, zwłoki Jej oddając ziemi, my, najprzywiązańsze dzieci naszéj Cesarskiej Rodziny, my, codzienni świadkowie pięknych czynów naszych Monarchów, Ich miłości ku nam, Ich troskliwości o dobro nasze, o szczęście i sławę Rossyi? Łzy nieme będą najwymówniejszym wyrazem serdecznych uczuć naszych!

Niechaj Najwyższy pokrzepi serce Twoje, dobry, szlachetny, dostojny Bracie naszego Najukochańszego Monarchy! Usłysz głos naszéj miłości, naszego spółczucia! Spójrzyj na szczére łzy nasze, posłuchaj wznoszących się ku Tobie ze wszystkich krańców Rossyi cichych westchnień wdzięcznych ojców i matek, uszczęśliwionych przez Ciebie w ich dzieciach: Oni pojmują całość wielkość Twéj straty. Utraciłeś najukochańsze dziecię, ale oto, tysiące dzieci, przysposobionych za synów przez Ciebie, wyciągają ku Tobie ręce, z dziecinném, które i Niebo słyszy, szczebiotaniem: Ojcze nasz!

Lecz cóż powiemy Rodzicielce zmarłéj Xiężniczki? Matki nie cieszyć, ale z nią płakać potrzeba! Dla niéj niema pociechy na ziemi. Zwróć oczy Twoje na niebieski przybytek, pobożna Xiężno, i tam jasno-widzeniem wierzącego serca matki, szukaj miłych Twych dziatek, które Cię uprzedziły, w orszaku błogosławionych istot,

---

ною и лежащимъ подъ нею сталактитомъ найдены были кости и зубы 23 породъ четвероногихъ животныхъ, большихъ и малыхъ, а также обыкновенныхъ птицъ. Эта находка породила вопросъ:—какимъ образомъ слоны, носороги и гиппопотамы, остатки коихъ нашли въ этой тѣсной пещерѣ, попались въ оную? откуда взялось это значительное количество зубовъ, далеко превосходящее число животныхъ, о которомъ можно было предполагать по другимъ костямъ? какъ вмѣстѣ помѣстились здѣсь всѣ эти животныя, тогда какъ однихъ гіенъ было до 300, заключая объ этомъ изъ числа ихъ зубовъ. Ученый Боклендъ рѣшилъ эти вопросы слѣдующимъ образомъ. Съ давняго времени и потомъ—въ продолжительный послѣ сего періодъ, жили въ этой пещерѣ гіены, и постоянно приносили для себя со всѣхъ сторонъ пищу, состоящую изъ остатковъ павшихъ животныхъ, а наконецъ цѣлыя поколѣнія гіенъ, другъ друга пожрали. Превращенныя въ известь помсты, или копролиты, заключающіе въ себѣ остатки разныхъ костей, а также знаки давленій на другихъ костяхъ, соотвѣтствующихъ виду отпечатковъ зубовъ гіены, довели Бокленда до сего предположенія *). А что это должно было происходить до потопа и не вдругъ, но въ продолженіе четырехъ особыхъ и разныхъ эпохъ, это онъ заключилъ изъ

nienie, jak się mamuty, nosorożce i hipopotamy, których szczątki w téj ciasnéj pieczarze znaleziono, do niéj dostały? Zkąd ta wielka ilość zębów rozmaitych, przewyższająca znacznie liczbę źwierząt o jakiéj można było wnosić z innych kości? Jak się wszystkie te źwierzęta razem mieściły, kiedy samych hijen było do 300, wnioskując z liczby zębów hijenowych? Uczony Bukland tak zagadkę tę rozwiązał. Od dawnego czasu i przez bardzo długi jego przeciąg, hijeny w téj pieczarze mieszkać musiały, i ciągle dla siebie zewsząd znosić pożywność, zbieraną z rozmaitych źwierząt upadłych, a nakoniec całe rody hijen, same siebie powoli pożarły. Zwapniałe odchody kiszkowe, czyli koprolity, ukrywające w sobie szczątki różnych kości, oraz ślady dołków na innych kościach, odpowiadające postaci wyciśniętych zębów hijeny, doprowadziły Buklanda do tego wniosku *). A że to przed potopem dziać się musiało i nie razem, lecz we cztérech osobnych i różnych epokach, wniósł z rozmaitości warst ziemnych czyli pokładów w pieczarze się znajdujących. Niegdyś zatém i w Anglii żyć musiały mamuty, nie tylko na Syberyi, w Niemczech, Litwie i Ameryce północnéj. Że w Syberyi żyły i żyć mogły, dowodzi mamut z mięsem, skórą i wełną, znaleziony przy ujściu Leny; samym albowiem prądem wód nie mógłby być zapędzonym w całości i nienaruszony od równika aż do rzeki Leny. Że zaś teraźniejszy klimat Syberyi nie odpowiada bynajmniéj obyczajowi i sposobowi życia słoniów żyją-

---

*) Такимъ же образомъ превратившаяся въ известь урина, или иролиты, изчезнувшихъ ящерицъ и змѣй могутъ служить для означенія остатковъ этихъ животныхъ.

*) Podobnym sposobem na wapno skrzepły mocz, czyli urolity zaginionych jaszczurek i wężów, mogą posłużyć do oznaczenia szczątków tych źwierząt.

ми въ сонмѣ блаженныхъ существъ, окружающихъ Престолъ Того, Кто изрекъ земнороднымъ: *Азъ есмь воскресеніе и животъ!* (*С. П.*)

Извѣстія съ Кавказа.

(*Окончаніе.*)

Въ ночи на 15-е число Октября, жена Прапорщика Муртазали, племянника Зухума, по преданности своей къ нашему Правительству, дала ему знать, что *Шамиль*, тотчасъ по полученіи извѣстія о приходѣ Русскихъ въ Лавашу, выѣхалъ изъ Уллу-Ая, поручивъ оборону этого пункта, лежащаго по дорогѣ къ Акушѣ, извѣстному Наибу Гаджи-Мурату.

Въ Уллу-Ая заблаговременно собраны были измѣнившіе Акушинцы, подѣланы завалы, не только въ этомъ селеніи, но и въ селеніи Кака-Махи. Главное же скопище горцевъ, въ числѣ 20,000 при одномъ орудіи, занимало селеніе Куташи, куда прибылъ и самъ *Шамиль*.

Планъ его былъ весьма искусно обдуманъ. Занявъ флангову позицію въ селеніи Куташи, аулѣ многолюдномъ и весьма крѣпкомъ по своему мѣстоположенію, онъ имѣлъ свободный путь от тупленія на селенія Ходжалъ-Махи и Куппу, къ Гергебилю и Курадинскому Мосту; вмѣстѣ съ тѣмъ, при движеніи отряда къ укрѣпленному аулу Уллу-Ая, онъ могъ дѣйствовать главными силами своими во флангъ и въ тылъ войскамъ нашимъ. Гаджи Мурату дано было наставленіе, въ случаѣ движенія Русскихъ на селеніе К таши, ударить намъ въ тылъ изъ селенія Уллу-Ая; жителямъ же селенія Маки-Ая и Лаваши приказано занять узкое и длинное Лавашинское Ущелье, лежащее на сообщеніи нашемъ.

Движеніе отряда къ селенію Уллу Ая при самомъ успѣхѣ не обѣщало важныхъ результатовъ; одинъ удачный бой съ самимъ *Шамилемъ* могъ дать новый оборотъ дѣламъ нашимъ, и совершенно успоковть край. Поэтому Князь *Бебутовъ* предпочелъ вести войска на штурмъ Куташинской позиціи.

При несоразмѣрности силъ нашихъ съ числительностью непріятеля успѣхъ зависѣлъ отъ быстраго и неожиданнаго натиска. Въ этомъ убѣжденіи, Князь *Бебутовъ* распустилъ слухъ, что онъ выступаетъ изъ селенія Лаваши къ Акушѣ на соединеніе съ Княземъ *Аргутинскимъ*, который долженъ слѣдовать туда же изъ селенія Кумуха чрезъ селеніе Вихли.

По прибытіи, къ ночи на 15-е число, изъ Чир-Юрта въ селеніе Лаваши 4-го баталіона Дагестанскаго Полка, собранный на этомъ пунктѣ отрядъ состоялъ изъ трехъ баталіоновъ Апшеронскаго и трехъ баталіоновъ Дагестанскаго Полковъ, двухъ дивизіо-

otaczających tron Tego, który rzekł do mieszkańców ziemi: *Jam jest zmartwychwstanie i żywot!* (*P. P.*)

Wiadomości z Kaukazu.

(*Dokończenie.*)

W nocy na 15 Października, żona chorążego *Murtazali*, synowica *Zuchuma*, z przywiązania do naszego Rządu, dała mu znać, że *Szamil*, natychmiast po odebraniu wiadomości o przybyciu Rossyan do Ławaszy, wyjechał z Ułłu-Aja, zdąwszy obronę tego punktu, leżącego na drodze do Akuszy, znanemu Naibowi *Hadži-Muratowi*.

W Ułłu-Aja zebrani zawczasu byli wiarołomni Akuszyńcy, oraz poczynione zawały, nie tylko w téj wsi, ale i w Kaka-Machi. Główna zaś banda Górali w liczbie 20,000, z jedném działem, zajmowała wieś Kutaszy, dokąd przybył i sam *Szamil*.

Plan jego był nader biegle obmyślany; zająwszy bokową pozycyą we wsi Kutaszy, aule ludnym i z położenia swego bardzo obronnym, miał wolną drogę do odwrótu na wsi Chodżał-Machi i Kuppę, ku Gerzebil i Kuralińskiemu mostowi; obok tego, podczas ciągnienia oddziału na obwarowany auł Ułłu-Aja, mógł działać głównemi swemi siłami na skrzydło i tył wojska naszego. *Hadži-Murat* otrzymał był rozkaz, ażeby w razie poruszenia Rossyan ku wsi Kutaszy, uderzyć na nasz tył ze wsi Ułłu-Aja; mieszkańcom zaś wsi Miaki-Aja i Ławaszy było rozkazano zająć długi i ciasny wąwoz Ławaszyński, leżący na drodze naszych kommunikacyj.

Poruszenie oddziału ku wsi Ułłu-Aja, w razie nawet powodzenia, nie obiecywało ważnych rezultatów; jedynie tylko szczęśliwa bitwa z samym *Szamilem* mogła dać nowy obrot naszéj sprawie i całkowicie kraj uspokoić. Dla tego to Xiążę *Bebutow* uznał za lepsze prowadzić wojska do szturmu Kutaszyńskiéj pozycyi.

Przy liczebnéj nierówności sił naszych z siłami nieprzyjacielskiemi, powodzenie zależało od szybkiego i niespodzianego napadu. W tém przekonaniu Xiążę *Bebutow*, rozpuścił pogłoskę, iż występuje ze wsi Ławaszy ku Akuszy, dla połączenia się z Xięciem *Argutińskim*, który ma ciągnąć także ze wsi Kumucha przez wieś Wichli.

Po przybyciu w nocy na 15-ty, z Czyr-Jurty do wsi Ławaszy 4-go batalionu Dagestańskiego półku, zebrany w tym punkcie oddział składał się z trzech batalionów Apszerońskiego i trzech batalionów Dagestańskiego półku, dwóch dywizyonów dragonów, zbornéj setni Dońskiego

---

разности находящихся въ пещерѣ земныхъ пластовъ. Слѣдовательно мамонты жили не только въ Сибири, Германіи и сѣверной Америки, но и въ Англіи. Что онѣ существовали и могли существовать въ Сибири, въ томъ убѣждаетъ мамонтъ, найденный при устьѣ Лены съ мясомъ, кожью шерстію; ибо однимъ только теченіемъ водъ онъ не могъ бы быть увлеченъ въ цѣлости и невредимости отъ экватора до рѣки Лены. А такъ какъ теперешній климатъ Сибири, не соотвѣтствуетъ ни нравомъ, ни образу жизни существующихъ слоновъ, то, или исчезнувшіе слоны были не одинаковой съ ними порароды въ отношеніи перенесенія холоднаго климата, или же климатъ Сибири былъ нѣкогда жаркимъ, и внезапно, вслѣдствіе какото-то переворота земнаго шара, перемѣнился въ слишкомъ холодный. Если бы сказанный мамонтъ не замерзъ вдругъ, то онъ началъ бы разлагаться.

Похожую на Киркдальскую пещеру, открылъ Г. Нордманъ въ Одессѣ, въ нынѣшнемъ году; но большая часть найденныхъ въ ней остатковъ доказываетъ, что въ допотопной эпохѣ, большія массы водъ переливаясь по землѣ, оставили послѣ себя остатки остововъ, ибо вся пещера была покрыта пластомъ известковаго раковичнаго камня.

Собразивъ всѣ сіи обстоятельства, слѣдуетъ предположить, что до потопа была, вѣрно, эпоха, въ которую исчезнувшіе животные и птицы, жили на этихъ же самыхъ материкахъ, которыя и нынѣ неизмѣнились; что тогда, быть можетъ, на всемъ шарѣ былъ одинъ тропическій климатъ, такъ какъ ископаемые тропическіе животные и растенія, попадаются по-

cych; przeto albo słonie zaginione były odmiennego od nich przyrodzenia pod względem znoszenia klimatu chłodnego; albo też klimat Syberyi musiał kiedyś być gorącym a nagle skutkiem jakiegoś wstrząśnienia kuli ziemskiéj, zmienić się na bardzo chłodny. Gdyby zmarznięcie owego mamuta nie nastąpiło nagle, toby gnić począł.

Pieczarę podobną do kirkdalskiéj odkrył P. Nordman w Odessie tego roku, ale większa część szczątków dowodzi, że w epoce przedpotopowéj, wielkie massy wód przelewając się po ziemi osadziły ułamki skeletów, cała bowiem pieczara przykryta była pokładem kamienia wapiennego muszlowego.

Rozważywszy wszystkie okoliczności dotąd wymienione, przyjąć trzeba, że przed potopem musiała być epoka, w któréj zaginione źwierzęta lądowe i ptaki żyły na tych samych lądach stałych, które i teraz są takiemi; że wówczas może na całéj ziemi jeden zwrótnikowy był klimat, ponieważ natrafiamy na kopalne źwierzęta zwrótnikowe i rośliny podobne, od Morza lodowatego poczynając,

новъ драгунъ, сборной сотни Донскаго No 29-го Полка, трехъ сотень милиціи, двухъ легкихъ и шести горныхъ орудій, ракетной команды и команды съ крѣпостными ружьями, всего въ строю считалось 2820 штыковъ и 646 шашекъ.

По мѣрѣ приближенія отряда къ дорогѣ, отдѣляющей я къ селенію Куташи, прояснялся густой туманъ, скрывавшій первоначальное движеніе наше изъ селенія Лаваши; непріятельскіе пикеты не могли заблаговременно открыть войскъ нашихъ и опредѣлить настоящаго ихъ направленія; обстоятельство это значительно содѣйствовало успѣху.

Начальникъ кавалеріи, управляющій Мехтулинскимъ Ханствомъ, Полковникъ Князь *Орбеліанъ*, съ Дагестанскими всадниками и конною милиціею, опрокинувъ непріятельскіе пикеты, быстро занялъ отдѣльныя возвышенія, окружающія селеніе Куташи, и далъ знать, что внутри аула замѣтно большое замѣшательство, ясно обнаружившее, что появленіе войскъ нашихъ было для непріятеля совершенно неожиданно.

Чтобы воспользоваться удобнымъ моментомъ, Князь *Бебутовъ* приказалъ начальнику авангарда, Генералъ-Маіору Князю *Кудашеву*, ускорить по возможности движеніе свое, и, не теряя ни минуты, аттаковать аулъ.

Князь *Кудашевъ* самымъ блистательнымъ образомъ исполнилъ порученіе сіе. Опрокинувъ вышедшую навстрѣчу изъ аула конницу, драгуны наши вслѣдъ за непріятелемъ первые бросились въ аулъ съ двухъ сторонъ, подъ начальствомъ Полковника Князя *Орбеліана*, Подполковника *Обухова* и Капитановъ *Мачабѣлова* и *Джомарджидзе*.

Въ одно мгновеніе драгуны, вторгнувшись по дорогѣ съ лѣвой стороны въ аулъ, спѣшились, и стали штыками колоть Міоридовъ, изумленныхъ видѣть внезапное превращеніе конницы нашей въ пѣхоту.

Штурмовая колонна пѣхоты болѣе версты шла бѣглымъ шагомъ за драгунами, и почти въ одно мгновеніе съ ними ворвалась въ аулъ, по дорогѣ съ правой стороны. Впереди находились третьи баталіоны Дагестанскаго и Апшеронскаго Полковъ, подъ начальствомъ Маіоровъ *Сойманова* и *Берхмана*; охотники же отъ Апшеронскаго Полка съ крѣпостными ружьями, подъ командою Маіора *Раутенберга*, шли на приступъ съ пѣснями, между двумя означенными баталіонами.

Такія двѣ быстрыя и совокупныя аттаки, съ двухъ сторонъ, привели непріятеля въ изумленіе до того, что онъ, не выстрѣливъ ни одного разу изъ орудія, началъ собираться въ толпы посрединѣ аула.

Подоспѣвшіе, подъ начальствомъ Артиллеріи Капитана *Лагоды*, четыре горныхъ единорога, два полевыхъ орудія и ракетная команда, на рысяхъ, по скалистому пути, открыли смертоносный огонь, и видимо разстроивали столпившихся Міоридовъ; меж-

N. 29 półku, trzech setni milicyi, 2 lekkich i 6 górnych dział, komendyi rakietników i komendy z fortecznemi strzelbami; ogółem 2,820 bagnetów i 646 szabel.

W miarę zbliżania się oddziału ku drodze zwracającéj się do wsi Kutaszy, powstała się gęsta mgła, zakrywająca piérwsze poruszenie nasze ze wsi Ławaszy; pikiety nieprzyjacielskie nie mogły zawczasu spostrzedz wojsk naszych i rozpoznać rzeczywistego ich kierunku; ta okoliczność znacznie przyłożyła się do dobrego skutku.

Naczelnik jazdy, zarządzający Mechtulińskiém Chaństwem, Półkownik Xiążę *Orbeljan*, z Dagestańskiemi jeźdźcami i konną milicyą, spędziwszy pikiety nieprzyjacielskie, szybko zajął oddzielne wyniosłości, otaczające wieś Kutaszy i doniósł, że wewnątrz auła daje się widzieć wielkie zamieszanie, jawnie okazujące, że zjawienie się wojsk naszych było dla nieprzyjaciela rzeczą całkiem nieprzewidzianą.

Żeby skorzystać z dogodnéj chwili, Xiążę *Bebutow* rozkazał dowódzcy przedniéj straży, Jenerał-Majorowi Xięciu *Kudaszew*, przyśpieszyć ile możności swoje poruszenie i nie tracąc ani minuty attakować auł.

Xiążę *Kudaszew* w najświetniejszy sposób wykonał to polecenie. Rozegnawszy wypadłą naprzeciw niemu konnicę, dragony nasi, wślad za nieprzyjacielem rzucili się do auła z dwóch stron, pod wodzą Półkownika Xięcia *Orbeljana*, Podpółkownika *Obuchowa* i Kapitanów: *Maczabiełowa* i *Dżomardźidze*.

W oka mgnieniu dragoni, wpadłszy drogą z lewéj strony do auła, zsiedli z koni i jęli bagnetami kłuć Miuridów, zdziwionych na widok nagłéj przemiany konnicy naszéj w piechotę.

Szturmowa kolumna przeszło wiorstę ciągnęła krokiem biegowym za dragonami i prawie w téj saméj co i oni chwili wpadła do auła drogą z prawéj strony. W przedniéj straży znajdowały się trzecie bataliony Dagestanskiego i Apszerońskiego półków, pod dowództwem Majorów *Sajmonowa* i *Berchmana* ochotnicy zaś z półku Apszerońskiego, z fortecznemi strzelbami, pod komendą Majora *Rautenberga*, szli do szturmu śpiewając, między dwóma temi batalionami.

Takie dwa szybkie i spółczesne attaki, z dwóch stron, wprawiły nieprzyjaciela w zadumienie do tego stopnia, iż ani razu nie dawszy ognia z działa, zaczął zbierać się w kupy pośrodku auła.

Przybyłe w tejże chwili pod wodzą kapitana artylleryi *Łagody*, cztéry górne haubice, dwa działa polowe i komenda rakietników, wszystko to kłusem po skalistéj drodze, wszczęły zabójczy ogień i widzialnie przerzedzały kupiących się Miuridów, a tymczasem nadszedł i 1 bata-

---

всемѣстно, начиная съ ледовитаго моря, чрезъ тропическія страны, до полярныхъ южнаго полушарія; остатки слоновъ находимъ мы какъ въ холодныхъ пустыняхъ Сибири и сѣверной Америки, такъ равно и въ теплыхъ тропическихъ странахъ Мексики и Перу, и въ умѣренной южной полосѣ новой Голландіи. Но до этой допотопной эпохи, должна была быть еще древнѣйшая, въ которую первоначальныя воды покрывали землю; въ этомъ убѣждаютъ многочисленныя морскія произведенія земли, находимыя во всѣхъ частяхъ свѣта, образующія отчасти возвышенныя горы, покрытыя иногда скалами и допотопными глыбами. Это образованіе должно было возникнуть не отъ дѣйствія вулкановъ, но—самыхъ древнихъ водъ, воспроизводительницъ безчисленнаго множества раковинъ, кораллов и прочихъ окаменѣлыхъ существъ въ горахъ. Обративъ наконецъ вниманіе на всѣ вѣковыя перевороты на земскомъ шарѣ, преимущественно на произведенія древнихъ водъ, на позднѣйшія вулканическія перемѣны, сопряженныя съ усиливающимся тепломъ, и на постепенную перемѣну нѣкоторыхъ холодныхъ климатовъ, можно, кажется, допустить, что первобытный міръ покрытъ былъ водою, сила коей приближается къ концу, и что появилось и начинаетъ возрастать могущество огня, угрожающаго, во многихъ мѣстахъ священнаго писанія, преставленіемъ свѣта.

Проф. А. Ф. Адамовичъ.

przez kraje zwrótnikowe wskróś aż do zimnych krajów półkuli południowéj; na szczątki mamutów w zimnych pustyniach Syberyi i Ameryki północnéj, oraz w ciepłych krajach równikowych Mexyku i Peru, zarówno też i w strefie umiarkowanéj południowéj nowéj Hollandyi. Lecz przed tą epoką przedpotopową, musiała być jeszcze dawniejsza, w któréj najdawniejsze wody ziemię pokrywały; dowodem tego są morszczyzny (konchy) licznych utworów ziemi, we wszystkich częściach świata znajdywane, tworzące po części wysokie góry, a pokryte niekiedy słopami skał i bryłami potopowemi. Takie utwory powstać musiały nie z wulkanow ale z najdawniejszych wód, matki owych millionów muszli, korali i t. p. istot skamieniałych po górach. Zwróciwszy nakoniec uwagę na wszystkie przedwieczne odmiany na kuli ziemskiéj, mianowicie na działanie najdawniejsze wód, na późniejsze odmiany wulkaniczne z rozwijającém się ciepłem połączone i na powolną zmianę niektórych klimatów zimnych; może przyjąć godzi się, że świat dawny wodą był opanowany, któréj potęga ma się ku schyłkowi i że zjawiła się i wzrastać poczyna potęga ognia, grożącego podług wielu miejsc pisma św. skończeniem świata.

A. F. Adamowicz, Prof.

ду тѣмъ прибылъ и 1-й баталіовъ Апшеронскаго Полка, направленный по нижней дорогѣ въ средину аула.

Въ продолженіе двухъ часовъ происходилъ самый упорный бой. Драгуны и пѣхота постепенно брали домъ за домомъ, кварталъ за кварталомъ, подъ огнемъ непріятеля, изъ сакель, построенныхъ въ нѣсколько ядрусовъ по отвѣсной скалѣ.

Между тѣмъ, съ другой стороны, въ тылу нашемъ, показались огромныя массы непріятеля, ожидавшаго насъ въ селеніяхъ Улу Ая и Кака-Махи. Не подозрѣвая скораго и блистательнаго успѣха Рус скихъ въ селеніи Куташи, Гаджи-Муратъ смѣло и быстро аттаковалъ арріергардъ и спѣшилъ окружать многочисленными толпами отрядъ со всѣхъ сторонъ, постепенно занимая ближе и ближе скалистые гребни волнистаго мѣстоположенія.

Въ аріергардѣ, подъ командою Генеральнаго Штаба Подполковника *Капгера*, оставались 2-й баталіовъ Апшеронскаго и 4-й баталіовъ Дагестанскаго Полковъ, съ двумя горными единорогами; они были въ скоромъ времени подкрѣплены однимъ полевымъ орудіемъ, двумя ротами 1-го баталіона Дагестанскаго Полка и сборною сотнею казаковъ. Кавалерія Гаджи-Мурата нѣсколько разъ, безъ всякаго успѣха, пыталась аттаковать пѣхоту нашу; толпы пѣшихъ, съ гикомъ стали обходить лѣвый флангъ, занимаемый аріергардомъ позиціи; но встрѣчаемые штыками 2-й гренадерской и 4-й мушкатерской ротъ, подъ начальствомъ Штабсъ Капитана *Дьяконова*, отступили назадъ.

Аріергардъ выдержалъ стойко и мужественно всѣ покушенія Гаджи Мурата; съ прибытіемъ же 1-го баталіона Апшеронскаго Полка и двухъ эскадроновъ драгунъ съ двумя горными орудіями, немедленно приступлено было къ аттакѣ непріятеля, старавшагося лѣвымъ флангомъ войти въ связь съ толпами, отступавшими отъ селенія Куташи. Общее наступательное движеніе всей пѣхоты, поддерживаемое дѣйствіемъ баттарей изъ четырехъ орудій, опрокинуло непріятельскія толпы на всѣхъ пунктахъ, и бѣгство Мюридовъ сдѣлалось общимъ. Аттаку эту, окончательно рѣшившую бой Куташинскій, поручено было вести Генералъ-Маіору Князю *Кудашеву* и Командиру Апшеронскаго Пѣхотнаго Полка, Полковнику Князю *Орбеліану*.

Драгуны начали и довершили блистательное пораженіе непріятеля при Куташи, преслѣдуя опрокинутыхъ штыками пѣхоты Мюридовъ; они рубили шашками отступавшихъ, и покрыли трупами дорогу къ Ходжалъ-Махинскому Ущелью, въ которомъ непріятель искалъ послѣдняго спасенія.

На самомъ полѣ битвы Куташинскомъ, явились депутаты отъ всѣхъ деревень Даргинскаго Округа съ изъявленіемъ покорности.

Къ ночи 15-го Октября, *Шамиль*, не останавливаясь нигдѣ, прибылъ въ селеніе Гоцатль; въ Даргинскомъ Округѣ не оставалось ни одного Мюрида, и взволнованный край былъ совершенно успокоенъ.

Трофеями побѣды нашей были: одно горное орудіе, 21 зарядныхъ ящиковъ, съ боевыми зарядами, большое число значковъ, сѣкира *Шамиля*, печать Кѣбитъ-Магомы, 300 плѣнныхъ и множество оружія (изъ коего до 400 винтовокъ досталось драгунамъ) *).

Потеря непріятеля одними убитыми, коихъ тѣла оставлены на мѣстѣ, простирается до 800 человѣкъ. По собраннымъ свѣдѣніямъ, весь уронъ непріятельскій состоитъ изъ 1200 человѣкъ убитыми и ранеными. Съ нашей стороны убито нижнихъ чиновъ 22, милиціонеровъ 6; ранено штабъ и оберъ-офицеровъ 7, нижнихъ чиновъ 43, милиціонеровъ 22.

Князь *Бебутовъ*, свидѣтельствуя о мужествѣ и подвигахъ всѣхъ и каждаго изъ чиновъ отряда, въ особенности выставляетъ заслуги: Начальника авангарда, Генералъ-Маіора Князя *Кудашева*; Начальника кавалеріи, Полковника Князя *Орбеліана* 1-го; Командира Апшеронскаго Пѣхотнаго Полка, Полковника Князя *Орбеліана*; Генеральнаго Штаба Подполковника *Гапгера*; 19-й Артиллерійской Бригады Капитана *Лагоды*, Драгунскаго Его Высочества Наслѣднаго Принца *Виртембергскаго* Полка Подполковника *Обухова* и Штабсъ-Капитановъ: *Джармарджаде* и *Мачабелло*; Апшеронскаго Полка Маіоровъ *Берхмана* и *Раутенберга*; Дагестанскаго Полка Маіора *Сойманова*.

*) Даже собственная шуба *Шамиля* оставлена имъ въ нашихъ рукахъ, при быстромъ его бѣгствѣ.

lion Apszerońskiego półku, skierowany dolną drogą na środek auła.

Przez dwie godziny trwała najzaciętsza bitwa, dragoni i piechota z kolei zdobywali dom po domie, kwartał po kwartale, pod ogniem nieprzyjaciela, strzelającego z sakli o kilku piętrach, zbudowanych na urwistéj skale.

Tymczasem z drugiéj strony, w tyle naszych wojsk, ukazały się ogromne massy nieprzyjaciela, oczekującego na nas we wsiach Ułłu-Aja i Kaka-Machi. Niespodziewając się tak szybkiego i świetnego zwycięztwa Rossyan w Kutaszy, *Hadżi-Murat*, śmiało attakował tylną straż naszą i śpieszył okrążać oddział liczuemi kupami ze wszystkich stron, zajmując coraz bliżéj jeden po drugim skaliste grzbiety górzystéj pozycyi.

W tylnéj straży, pod wodzą Podpółkownika Jeneralnego Sztabu *Kaphera*, był 2 batalion półku Apszerońskiego i 4 batalion Dagestańskiego, z dwiema górnemi haubicami. Te wojska wprędce zostały wzmocnione jedném działem polowem, dwiema kompanijami 1 batalionu Dagestańskiego półku i zborną setnią kozaków. Konnica *Hadżi-Murata*, pokilkakrotnie, acz bezskutecznie kusiła się attkować naszę piechotę; tłumy pieszych z dzikim krzykiem jęły obchodzić dokoła lewe skrzydło pozycyi, zajmowanéj przez straż tylną, ale powitane bagnetami kompanii 2 grenadyerskiéj i 4 muszkietierskiéj, pod dowództwem Sztabskapitana *Djakonowa*, cofnęły się nazad.

Tylna straż dzielnie i walecznie wytrzymała wszystkie napady *Hadżi-Murata*, za przybyciem zaś 1 batalionu Apszerońskiego półku, 4 szwadronów dragonów z dwoma górnemi działami, niezwłócznie zebrano się do attakowania nieprzyjaciela, usiłującego lewem skrzydłem wejść w związek z tłumami, cofającemi się z Kutaszy. Ogólne wstępne poruszenie całéj piechoty, wsparane działaniem bateryi cztérodziałowéj, przeparło nieprzyjacielskie tłumy na wszystkich punktach i ucieczka Miuridów stała się powszechną. Attak ten, który ostatecznie rozstrzygnął bitwę Kutaszyńską, polecono było prowadzić Jenerał-Majorowi Xięciu *Kudaszew* i Dowódzcy Apszerońskiego pieszego półku, Półkownikowi Xięciu *Orbeljanowi*.

Dragoni zaczęli i dokonali świetną porażkę nieprzyjaciela pod Kutaszą, a ścigając i robiąc szablami odpartych bagnetami Miuridów, zasłali trupami drogę do Chodżał-Machińskiego wąwozu, w którym nieprzyjaciel szukał ostatniego ratunku.

Na samém polu bitwy Kutaszyńskiéj stawili się deputowani od wszystkich wsi Dargińskiego okręgu z oświadczeniem uległości.

Na noc 15 Października, *Szamil*, nigdzie się nie zatrzymując, przybył do wsi Gocatl; w Dargińskim okręgu nie pozostał ani jeden Miurid i kraj przed chwilą wzburzony, był zupełnie uspokojony.

Trofeami naszego zwycięztwa pozostały: jedno górne działo, 21 jaszczyków z nabojami, wielka liczba małych sztandarów, topor *Szamila*, pieczęć *Kibit-Mahomy*, 300 niewolników, i mnóstwo broni, z których 400 gwintowek dostało się dragonom *).

Strata nieprzyjaciela tylko w zabitych, których ciała zostały na placu, wynosi do 800 ludzi. Według zebranych wiadomości, całkowita strata ze strony nieprzyjacioł dochodzi do 1,200 ludzi w zabitych i rannych. Z naszéj strony zabito żołnierzy i podoficerów 22, milicyonerów 6, raniono oficerów wyższych i niższych stopni 7, żołnierzy i podoficerów 43, milicyonerów 22.

Xiążę *Bebutow*, poświadczając o męztwie i odznaczeniu się wszystkich w ogóle i każdego z osobna z wojskowych oddziału, szczególniéj wymienia zasługi: Naczelnika przedniéj straży Jenerał-Majora Xięcia *Kudaszewa*, Naczelnika jazdy Półkownika Xięcia *Orbeljana*, Dowódzcy Apszerońskiego pieszego półku Półkownika Xięcia *Orbeljana*, Podpółkownika Sztabu Jeneralnego *Kahhera*, Kapitana 19 brygady artylleryi *Łagody*, z półku dragonów J. K. W. Xięcia Następcy Wirtembergskiego Podpółkownika *Obuchowa* i Sztabskapitanów: *Dżarmurżadze* i *Maczabiello*, z półków: Apszerońskiego Majorów *Berchmana* i *Rautenberga*, i Dagestańskiego Majora *Sojmonowa*.

*) W pośpiechu ucieczki własne futro *Szamila* wpadło w nasze ręce.

Всѣ войска вели себя молодцами; но преимущественно обратили на себя вниманіе драгуны. Горцы зовутъ ихъ теперь Шайтанъ-солдатъ; непріятеля удивили и устрашили сомкнутыя аттаки кавалерійскаго фронта, къ которому они не привыкли, и быстрота, съ которою спѣшивались драгуны. Куташинское дѣло доказало всю пользу принятой въ нынѣшнемъ году мѣры, т. е. перевода Драгунскаго Полка, по Высочайшему соизволенію изъ Кара-Агача въ Чиръ-Юртъ. Нигдѣ регулярной кавалеріи нельзя съ такимъ успѣхомѣ дѣйствовать въ здѣшнемъ краѣ, какъ на обширныхъ Шамхальской и Кумыкской равнинахъ; нѣтъ сомнѣнія, что это расположеніе доставитъ намъ самый лучшій резервъ, для предупрежденія всякихъ замысловъ непріятеля на оконечность лѣваго фланга линіи, или на Сѣверный Дагестанъ.

Сими подвигами рѣшательности и благоразумной распорядительности Князя *Бебутова* заключаются, по всей вѣроятности, военныя дѣйствія нынѣшняго года, въ продолженіе коего всѣ предположенныя предпріятія были исполнены, и покушенія непріятеля повсюду отражены успѣшно.

Спокойствіе совершенно возстановлено во всемъ Дагестанѣ; жители бѣжавшіе, по приближеніи *Шамиля*, возвратились въ свои аулы.

Если нѣкоторые изъ туземцевъ измѣнили своему долгу, при появленіи сборища возмутителей, то съ другой стороны особенно похвально было поведеніе Ханши Ментулинской *Нохъ Бике*, и жены Подполковника Али Султана-Мехтулинскаго, *Нохай Бике*: одна въ Дженгушаѣ, другая въ Кака-Шурѣ, исполнили въ точности всѣ распоряженія Князя *Бебутова*, и, не смотря на возникавшее между жителями волненіе, примѣромъ личной твердости удержали ихъ въ повиновеніи законной власти.

ИНОСТРАННЫЯ ИЗВѢСТІЯ.

Франція.

Парижъ, 11 *Декабря*.

Гр. Парижскій посѣтилъ вчера, вмѣстѣ съ своею родительницею, а равно съ герцогомъ и герцогинею Монпансье, главное артиллерійское депо въ Сенъ-Тома д'Аквино, а Тунисскій бей, политехническую школу. Сей послѣдній сказалъ сопровождавшимъ его особамъ, что онъ вовсе не удивляется славѣ этого заведенія, потому что наука при оружіи созидаетъ и хранитъ государства.

— Молва распространенная сначала газетою *Revue diplomatique*, а за симъ газетами — *Portfeuille* и *J. des Débats*, будто бы Турецкій посланникъ, по поводу оказываемыхъ Тунисскому Бею почестей, потребовалъ паспортовъ, объявлена въ сегодняшнемъ номерѣ сей послѣдней газеты неосновательною. По сему случаю приводятъ титулъ, данный Бею въ торговомъ трактатѣ, заключенномъ съ нимъ Франціею въ 1839 году. Вотъ его содержаніе: ,,Князь народа, избранный изъ числа Великихъ, происходящій отъ Королевской крови, сіяющій величайшимъ блескомъ, и блистающій высокими добродѣтелями, Гусейнъ-Бей, владѣтель африканскаго царства." Эти же титулы находятся въ заключенныхъ съ Беемъ трактатахъ — Бельгійскомъ и Сардинскомъ.

— Министръ внутреннихъ дѣлъ далъ циркулярное предписаніе, чтобы всѣ префекты имѣли рачительный надзоръ за госпиталями, и чтобы умирающіе больные не были принуждаемы къ перемѣнѣ вѣроисповѣданія.

— Комитетъ общества свободной торговли намѣренъ соорудить, изъ бѣлаго мрамора, статую, въ честь учредителя своего, Ричарда Кобдена, величиною въ натуральный ростъ, которая поставлена будетъ въ залѣ собраній общества.

— Слышно, что на дняхъ, всѣ Карлистскіе генералы, находящіеся подъ надзоромъ во Франціи, будутъ освобождены.

— Герцогиня Бордосская пожертвовала 3,000 фр. въ пользу общества, учрежденнаго для распространенія католической вѣры.

— Въ *Armoricain de Brest* сообщаютъ, отъ 3 Декабря, объ отплытіи въ Мартинику и Гваделупу 1 го и 2 го морскихъ полковъ. Вскорѣ отправлено будетъ на Антильскіе острова еще болѣе войскъ.

— По сообщенію *La Presse*, маршалъ Бюжо воспретилъ въ Алжиріи совершать панихиды за упокой скончавшагося маршала Бурмона.

Wszystkie wojska dzielnie się stawiły, lecz szczególniéj zwrócili na się uwagę dragoni. Górale nazywają ich teraz *Szajtan-sołdat*, Nieprzyjaciela zdumiewały i przerażały attaki jazdy w ścieśnionych kolumnach, które mu całkiem były nowe, i szybkość, z jaką dragoni zamieniali się w piechotę. Kutaszyńska sprawa pokazała całą korzyść przedsięwziętego w bieżącym roku środka, to jest przeprowadzenia za Najwyższem zezwoleniem półku dragonów z Kara Agacz, do Czyr Jurt. Nigdzie jazda regularna nie może w tutejszym kraju działać tak skutecznie, jak na obszernych równinach Szamchalskiéj i Kumyxkiéj i niema wątpliwości, że to rozporządzenie da nam najlepszą rezerwę, dla uprzedzenia wszelkich zamachów nieprzyjaciela na koniec lewego skrzydła linii, lub na północny Dagestan.

Temi to czynami śmiałéj i przezornéj działalności Xięcia *Bebutowa*, zamknięte będą, według wszelkiego do prawdy podobieństwa, wojenne działania bieżącego roku, w ciągu którego wszystkie zamierzone czynności zostały dokonane, a pokuszenia nieprzyjaciela wszędzie odparte skutecznie

Spokojność zupełnie przywrócona została w całym Dagestanie, mieszkańcy, którzy byli uciekli za zbliżeniem się *Szamila*, wrócili do swych aułów.

Jeżeli niektórzy krajowcy zdradzili swą powinność za zjawieniem się band burzycieli, z drugiéj strony szczególniéj pochwalném było postępowanie Chanowéj Mechtulinskiéj *Noch-Bike* i żony Podpółkownika Ali-Sułtana Mechtulińskiego *Nochaj-Bike*; z których jedna w Dżenguszaju, druga w Kaza-Szura, spełniały dokładnie wszystkie rozporządzenia Xięcia *Bebutowa*, i mimo dające się widzieć poruszenie umysłów między mieszkańcami, przykładem własnéj wytrwałości, utrzymały ich w posłuszeństwie dla prawéj władzy.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Francya.

Paryż, 11 *grudnia*.

Hr. Paryża zwiedził zawczoraj, ze swoją dostojną matką, tudzież z Xięciem i Xiężną Montpensier, główny skład artylleryi w St. Thomas d'Aquino, a Bej Tunetański, szkołę politechniczną. Ten ostatni rzekł do otaczających go osób, że się nie dziwi, iż pomieniona szkoła tak wielkiéj używa sławy, ,,bo nauka przy orężu, tworzy i utrzymuje państwa"

— Rozgłoszona naprzód przez *Revue Diplomatique*, następnie przez *Portfeuille* i *Journal des Débats* wieść, jakoby Poseł turecki, z powodu czynionych honorów Bejowi Tunetańskiemu, miał zamiar żądać paszportów, ogłoszona jest wczoraj przez ten ostatni dziennik za bezzasadną. Przy téj okoliczności przytaczają tytuł, jaki Bejowi był dany w traktacie handlowym, który Francya zawarła z nim w roku 1839. Brzmi on jak następuje: ,,Xiążę ludu, wybrany z pomiędzy Wielkich, z Królewskiéj krwi pochodzący, świecący największym blaskiem i błyszczący najwznioślejszemi cnotami, Hussein-Bej, Pan królestwa Afryki." Też samy tytuły zachowane są w traktatach Belgijskim i Sardyńskim, z Bejem zawartych.

— Minister spraw wewnętrznych polecił okolnikiem swoim wszystkim prefektom mieć czujną nad szpitalami baczność, ażeby chorzy, na łożu śmiertelném, nie byli zmuszani do zmieniania wiary.

— Komitet towarzystwa wolnego handlu, ma zamiar wznieść posąg z białego marmuru P. Riszardowi Cobden, jako swemu założycielowi. Posąg ten, wielkości naturalnéj, zdobić będzie salę posiedzeń towarzystwa.

— Słychać, że w tych dniach, wszyscy Jenerałowie Karlistowscy, przytrzymani we Francyi dla zabezpieczenia pokoju, mają otrzymać wolność.

— Xiężna Bordeaux przysłała 3,000 fr. towarzystwu rozszerzającemu wiarę katolicką.

— *Armoricain de Brest* donosi pod dniem 3-go grudnia, o odpłynięciu do Martyniki i Guadalupy 1-go i 2-go półku marynarki. Niebawem jeszcze więcéj wojska ma się wysłać do Antylów.

— Według *La Presse*, Marszałek Bugeaud zabronił w Algierze żałobnego nabożeństwa za zmarłego Marszałka Bourmont.

— На днях скончался генералъ-лейтенантъ графъ Рогуе, Перъ Франціи, на 76 году отъ роду.

13 *Декабря.*

Тунисскій бей послѣ завтра отправится обратно въ Африку. Въ Англію онъ вовсе не поѣдетъ.

— Г-нъ Ламартинъ препроводилъ въ управленіе больницы города Макона 3,000 фр., на покупку хлѣба для бѣдныхъ.

— Говорятъ, что генералъ Атaленъ будетъ отправленъ въ Лондонъ, по секретному порученію.

— Въ Алжирскомъ Мониторѣ отъ 5 Декабря сообщаютъ, что генералъ-губернаторъ маршалъ Бюжо, въ сопровожденіи нѣкоторыхъ членовъ палаты депутатовъ, осмотрѣвъ Алжирскую долину, возвратился въ городъ Алжиръ. Во всей области господствуетъ совершенное спокойствіе, и племена, вышедшія въ Марокко, возвращаются домой.

— Изъ Бужіи пишутъ, что спокойствіе между Кабилами Мецаи вскорѣ, кажется, будетъ возстановлено, потому что начальники этого поколѣнія, послѣ неоднократныхъ совѣщаній съ комендантомъ, объявили, что отнынѣ не только не будутъ возставать противъ Французовъ, но и озаботятся сохраненіемъ безопасности на большихъ дорогахъ.

— Въ одномъ изъ журналовъ пишутъ, что домъ Ротшильдовъ ссудилъ французскому банку отъ 10 до 15 милл. фр., по большей части въ серебряныхъ слиткахъ, съ срокомъ уплаты въ исходѣ текущаго мѣсяца.

Англія

Лондонъ 9 *Декабря.*

Положеніе Ирландіи снова обращаетъ на себя вниманіе газетъ. Закупка огнестрѣльнаго оружія, заставила лорда-намѣстника обратиться ко всѣмъ мировымъ судьямъ съ циркуляромъ, въ коемъ обращаетъ ихъ вниманіе на законъ, получившій силу въ правленіе Георга III и донынѣ неизмѣненный, предлагая имъ наблюдать за точнымъ исполненіемъ онаго. По силѣ сего закона, кто днемъ или ночью появится съ ружьемъ, которое можетъ внушить опасеніе подданнымъ Е. К. В., тотъ подвергается денежному штрафу и заключенію.

— Въ Ирландіи приверженцы репила стараются уничтожить происшедшее между ними разногласіе. О'Коннель, на послѣднемъ собраніи, поощрялъ ихъ къ единодушію и согласію. Имѣютъ быть избраны лица съ обѣихъ сторонъ, которыя должны мирно сообразить и привести въ согласіе разные пункты ихъ раздоровъ. Со стороны стараго репила О'Коннель, а со стороны юной Ирландіи Смитъ О'Бріенъ, будутъ участвовать въ этихъ совѣщаніяхъ.

— Герцогъ Георгъ Кембриджскій назначенъ главноначальствующимъ Дублинскаго округа, на мѣсто генералъ лейтенанта Виндама. Это объясняетъ слухи, будто герцогъ назначенъ главноначальствующимъ въ Ирландіи.

— Извѣстіе, будто бы, по донесеніямъ инженеровъ, снятіе съ мели корабля *Great-Britain* невозможно, объявляютъ въ газетѣ *Liverpool Albion* неосновательнымъ. Напротивъ того, инженеръ Бремнеръ, на котораго возложено освидѣтельствованіе корабля, еще недавно далъ совѣтъ принять нужныя мѣры для сохраненія корабля во время зимнихъ мѣсяцевъ, послѣ чего, весною, онъ хочетъ снять его съ мели.

— Изъ Мексики сообщаютъ, что Сантана дѣйствительно задержалъ сумму въ 2 милліона долларовъ, назначенную для англійскихъ капиталистовъ, но задержалъ не съ намѣреніемъ присвоить ее себѣ, а единственно для того, чтобы она недостигла до мѣста ея назначенія — Тампико; ибо, судя по перехваченнымъ депешамъ Американцевъ, послѣдніе готовятся произвести нападеніе на этотъ городъ, уже очищенный мексиканскими войсками. Сантана 16 Октября отправилъ эти деньги, къ мѣсту своего назначенія, другимъ путемъ.

10 *Декабря.*

Въ *Standard* пишутъ, что парламентъ будетъ созванъ въ первыхъ дняхъ Февраля.

— Ирландскіе журналы снова утѣшаютъ себя надеждою, что Королева посѣтитъ ихъ островъ въ наступающее лѣто.

— Въ *Portofoglio Maltese* пишутъ, что Ахмедъ-бей намѣренъ дать Франціи подъ залогъ 30,000,000

— Jenerał-Porucznik Hrabia Roguet, Par Francyi, umarł w tych dniach w 76 roku wieku.

Dnia 13 *grudnia.*

Bej Tunetański wyjeżdża po-jutrze, z powrótem do Afryki. Anglii wcale nie zwiedzi.

— P. Lamartine przesłał Administracyi szpitala w mieście Macon, 3,000 fr. na zakupienie chleba dla ubogich.

— Mówią, że Jenerał Athalin, poufały przyjaciel Króla, ma być wysłany w tajemném poselstwie do Londynu.

— *Monitor Algierski* donosi pod d. 5 m grudnia, że Gubernator Jeneralny, Marszałek Bugeaud, zwiedziwszy, z kilku członkami Izby Deputowanych, dolinę Algierską, wrócił do Algieru. W całéj prowincyi panuje najzupełniejsza spokojność, a plemiona, które wydaliły się do Maroku, wracają znowu do dawnych swych siedzib.

— Donoszą z Buzii, że zdaje się, iż pokój z Kabylami Mezzai będzie niebawem przywrócony, gdyż naczelnicy pokolenia tego, po kilkokrotnych naradach z komendantem, oświadczyli, że odtąd nie tylko przeciw Francuzom powstawać nie będą, ale nawet zajmą się utrzymaniem bezpieczeństwa na gościńcach.

— Jeden z dzienników donosi, że dom Rotszyldów pożyczył bankowi francuzkiemu 10 do 15 milionów fr., po większéj części w sztabach srébrnych, na wypłaty, mające być uskutecznionemi przy końcu bieżącego miesiąca.

Anglia.

Londyn, 9 *grudnia.*

Położenie Irlandyi zajmuje znowu głównie dzienniki Liczne zakupy broni palnéj spowodowały Lorda Namiestnika do wydania do wszystkich Sędziów pokoju okolnika, w którym zwraca ich uwagę na prawo, za panowania Jerzego III uchwalone, i dotąd niezmienione, zalecając im, aby wykonywania jego najściśléj przestrzegali. Według tego prawa, kto we dnie lub w nocy ukaże się z bronią, która może wzbudzać obawę w poddanych J. K. M., ulegnie karze pieniężnéj i więzieniu.

— W Irlandyi, stronnicy Repealu, usiłują zaszłe pomiędzy niemi rozdwojenie usunąć; sam O'Connel na ostatniém zgromadzeniu, napominał ich do jedności i zgody. Ma być wybrana pewna liczba osób z obudwóch frakcyi, które mają spokojnie roztrząsnąć i pogodzić sporne ich punkta Ze strony dawnego Repealu O'Connell, a ze strony młodéj Irlandyi, Smith O'Brien, mają w tych naradach mieć udział.

— Xiążę Jerzy Cambridge mianowany został naczelnym wodzem obwodu Dublińskiego, w miejsce Jenerał-Porucznika Wyndham. To wyjaśnia krążącą od dni kilku pogłoskę, jakoby Xiążę miał otrzymać dowództwo całéj Irlandyi.

— *Liverpool Albion* ogłasza za bezzasadną wiadomość, jakoby raporta inżenierów uznały oswobodzenie parowego okrętu *Great-Britain* za niepodobne. Przeciwnie, zobowiązany do obejrzenia tego okrętu inżenier Bremner, właśnie przed kilku dniami doradzał, aby przedsięwzięto stosowne środki dla zabezpieczenia go przez zimę, a on sam na wiosnę chce zająć się jego oswobodzeniem.

— Z Mexyku donoszą, że Santana wstrzymał wprawdzie 2 miliony dollarów wysłane dla kapitalistów angielskich, ale nie dla przywłaszczenia ich sobie, tylko aby nie dostały się do Tampico; gdyż według przejętéj depeszy amerykańskiéj, ma wkrótce nastąpić attak na to miasto, i wojsko mexykańskie opuściło już właśnie to miejsce. Santana miał dnia 16 października zwrócić te pieniądze, dla wysłania ich inną drogą.

Dnia 10 *grudnia.*

Standard donosi, że parlament dopiéro piérwszych dni Lutego zwołany będzie.

— Dzienniki Irlandzkie znowu cieszą się nadzieją, że Królowa tego lata zwiedzi ich wyspę.

— *Portofoglio Maltese* donosi, że Achmed-Bej ma zamiar lasy Tabaskie dać w zastaw rządowi francuzkiemu za

фр. Табаскіе лѣса, съ тѣмъ, что Франція будетъ ими пользоваться впредь до совершенной имъ уплаты наченной суммы. Въ сказанномъ журналѣ почитаютъ это уловкою со стороны Франціи, которая знаетъ, что бей не въ состояніи уплатить этого займа, а лѣсъ этотъ будетъ лучшимъ способомъ сообщенія съ Алжиромъ.

— По словамъ этого же журнала, въ Тунисской области состоитъ 300,000 жителей, въ томъ числѣ 40,000 Евреевъ, живущихъ большею частію въ столичномъ городѣ. Они поселились въ этой странѣ еще въ X-мъ столѣтіи, пользуются многими преимуществами, воспитываютъ дѣтей въ училищахъ, содержимыхъ европейскими уроженцами, и нѣкоторые состоятъ въ государственной службѣ. Въ Тунисѣ находится 27 еврейскихъ синагогъ, въ томъ числѣ большая Португальская синагога.

Италія.

Римъ, 30 Ноября.

Наслѣдникъ Баварскаго престола будетъ сегодня на обѣдѣ, который въ честь его дастъ Прусскій посланникъ, Г. Узедомъ; завтра Его Высочество отправляется въ Неаполь и Палермо.

— Здѣсь теперь находится англійскій инженеръ Стефенсонъ, прибывшій для переговоръ съ разными лицами относительно постройки желѣзныхъ дорогъ.

— По донесеніямъ изъ Палермо отъ 21 Ноября, несчастія отъ наводненій, причиненныхъ безпрерывными проливными дождями, распространились и на другія части Сициліи. Съ 2-го по 8 Ноября продолжавшіеся безпрерывно дожди, въ особенности близъ Геормины и Массала, причинили столь быстрое разлитіе рѣкъ, что вся провинція Катаніи превратилась въ большое озеро. Вновь построенный на западномъ склонѣ Этны, близъ Адерны, мостъ, совершенно снесенъ. Огромная плотина, сооруженная въ Катаніи для украшенія города, во многихъ мѣстахъ прорвана водою. Такой же участи подверглись стѣны вокругъ города и замка Маццара. Количество убытковъ отъ одного потонувшаго скота, весьма значительно; число погибшихъ людей, какъ слышно, простирается до нѣсколькихъ сотъ человѣкъ.

— Общество пароходства въ Палермо, заказало въ Англіи на свой счетъ два парохода: *il Vesuvio* и *il Capre*; первый изъ сихъ пароходовъ уже прибылъ сюда; онъ снабженъ машиною въ 300 лошадиныхъ силъ: путь изъ Неаполя въ Палермо, не смотря на противные вѣтры, совершилъ онъ въ теченіе 14 часовъ. По прибытіи втораго парохода открыто будетъ постоянное пароходное сообщеніе между Неаполемъ, Палермо и Мессиною. Пароходы будутъ отходить чрезъ каждые 10 дней изъ одного пункта въ другой и поспѣвать туда на другой день утромъ.

2 Декабря.

Вчера вечеромъ обнародованъ важный эдиктъ статсъ-секретаря, коимъ пошлина съ ввоза и отпуска хлѣба уменьшена двумя скуди. Полагаютъ также, что правительство уменьшитъ слишкомъ высокую плату съ оливковаго масла, которое составляетъ первую потребность Римлянъ, и въ этомъ году, по поводу неурожая оливокъ, значительно вздорожало.

— Кардиналъ Остини, начальникъ конгрегаціи *Dei Vescovi Regolari*, издалъ циркуляръ къ духовнымъ властямъ, въ коемъ предлагаетъ имъ, чтобы въ видахъ устройства управленій благотворительныхъ обществъ, преимущественно же богоугодныхъ заведеній, согласно повелѣнію Его Святѣйшества, предписали администраторомъ женскихъ монастырей, консерваторій, братствъ, госпиталей и ломбардовъ, о представленіи помянутой конгрегаціи подробныхъ отчетовъ въ доходахъ и расходахъ сихъ учрежденій. Эти отчеты должны быть подписаны начальниками, повѣрены делегатами духовныхъ властей и за симъ представлены конгрегаціи.

pożyczkę 30,000,000 fr., z warunkiem, że Francuzi będą mogli z nich użytkować aż do całkowitéj spłaty téj summy. Dziennik pomieniony, widzi w tym podstęp rządu francuzkiego, który wiedząc, iż Bej nie jest w możności zwrócić pożyczki, chce sobie zapewnić główny środek utrzymania związków z Algierem.

— Podług tegoż dziennika, państwo Tunetańskie ma 300,000 ludności. W téj liczbie mieści się 40,000 Izraelitów, mieszkających po większéj części w mieście stołecznem. Pobyt ich w tym kraju jest nader dawny, bo odnosi się do X-go wieku. Izraelici pomienieni używają wiele przywilejów, wychowują swe dzieci w szkołach przez Europejczyków zakładanych i wielu z nich piastuje publiczne urzędy. W Tunecie mają oni 27 synagog, a między innemi wielką synagogę Portugalską.

Włochy.

Rzym, 30 listopada.

Następca tronu Bawarski znajdować się dzisiaj będzie na biesiadzie, którą dlań daje Poseł Pruski P. Usedom, a jutro wyjedzie do Neapolu i Palermo.

— Obecnie bawi tu inżenier Angielski Stephenson, w celu naradzenia się z rozmaitemi osobami, w przedmiocie założenia dróg żelaznych.

— Według doniesień z Palermo, z dnia 21-go listopada, klęska powodzi, sprawionych przez deszcze ulewne, rozszerzyła się i do innych części Sycylii. Od 2 go do 8 go listopada, trwające ciągle deszcze, szczególniéj w okolicach Georminy i Massala, stały się powodem tak gwałtownego rzek wezbrania, że cała prowincya Katania zamieniła się w jedno wielkie jezioro. Nowo zbudowany most na zachodniéj spadzistości Etny, pod Aderną, zupełnie został zniszczony. Piękna tama, wzniesiona w Katanii dla ozdoby i ochrony miasta, dzieło prawdziwie olbrzymie, w wielu miejscach przerwaną została. Temuż samemu spustoszeniu uległy mury pomienionego miasta i zamku Mazzara. Szkody w zatopionem bydle są nader znaczne; wielu ludzi utraciło życie; liczba ich ma przenosić kilkaset.

— Towarzystwo żeglugi parowéj w Palermo, obstalowało w Anglii dwa wspaniałe parostatki: *il Vesuvio* i *il Capri*. Piérwszy z nich już nadesłany został; jest on o sile 300 koni, i drogę z Neapolu do Palermo, mimo przeciwnych wiatrów, odbył w 14 tu godzinach. Skoro drugi parostatek nadejdzie, otworzona będzie regularna żegluga parowa, między Neapolem, Palermo i Messyną. Statki odpływać będą co 10 dni, z jednego punktu do drugiego, i przybywać nazajutrz rano.

Dnia 2 grudnia.

Wczoraj wieczorem ogłoszono ważny edykt Sekretarza Stanu, zniżający cło od wywozu i przywozu zboża o dwa skudy. Spodziewają się także, że rząd zniży zbyt wysoką opłatę od oliwy, która należy do piérwszych potrzeb Rzymian, i w tym roku, z powodu nieurodzaju oliwek, znacznie podrożała.

— Kardynał Ostini, Prefekt Kongregacyi *Dei Vescovi Regolari*, wydał okólnik do władz duchownych, w którym wzywa je, aby dla uporządkowania Administracyi towarzystw dobroczynnych, a szczególniéj zakładów pobożnych, stosownie do rozkazu Ojca św., wezwały administratorów klasztorów żeńskich, konserwatoryi, bractw, szpitalów i lombardów, o złożenie powyższéj kongregacyi szczegółowych rachunków z dochodów i wydatków każdego z tych Instytutów. Takie rachunki mają być przez administratorów podpisane, przez delegowane od władz duchownych osoby sprawdzone, a potém kongregacyi odesłane.

ВИЛЬНА, въ Тип. Ѳ. Глюксберга — Печ. позвол. 20-го Декабря 1846 г. Испр. долж. Ценз. и Кав. *А. Мухинъ.*